

חמישית, **סניא**? וכמו שנתבאר לעיל.

בשמונה אמות, שהן חצי משש עשרה, ושיעורו עשרים וארבע אמות.

ומסקנת הגמרא: **ולא היא**! אין חישובם של דייני קיסרי עולה יפה בחשבון. **דחא קחזינן**, רואים אנו דהיקף עיגול זה **לא** הוי גדול **כולי האי**, אלא רק פי שלוש מאלכסונו של הריבוע, שהן שבע עשרה פחות חמישית. וכמו שנתבאר לעיל. (125)

אמר רבי לוי משום רבי מאיר:

שתי סוכות של יוצרים, דרך בעלי האומנויות בימיהם היה לעשות שתי סוכות, זו **לפנים מזו**, בפנימית היה דר ומניח כליו, ובחיצונה היה עושה מלאכתו ועוסק עם לקוחותיו.

ועל כן, הואיל והסוכה **הפנימית** משמשת כדירתו בשאר ימות השנה, היא **אינה** כשרה לקיים בה מצות **סוכה**. ואף שאין צורך שסוכת החג תעשה לשם מצות סוכה, דהרי קיימא לן כבית הלל, המכשירים סוכה שאינה העשויה לשם חג, ולא הצריכו אלא סוכה העשויה לשם צל, מכל מקום פסולה סוכה זו מדרבנן, (126) היות והיא מקום דירתו בכל השנה, ולא ניכר הדבר שהוא יושב בה לשם חג.

ומשום כך אף **חייבת** היא **במזוזה** כל ימות השנה, הואיל ודירת קבע היא.

אלא, **היינו**, זהו שאמרנו, **דלא** דק רבי יוחנן בדבריו. **ולחומרא לא** דק, שהוסיף מעט על השיעור הנצרך. וכן דרך האמוראים לעיתים, שלא לדקדק בשיעוריהם כאשר השינוי הוא לחומרא, ומעדיפים הם לנקוט חשבון שלם, ועל כן אמר רבי יוחנן שקוטר הסוכה הוא שש אמות.

אבל **רבנן דקיסרי**, ו**אמרי לה**, דייני **דקיסרי אמרי**, פירשו את דברי רבי יוחנן באופן אחר:

לעולם, רבי יוחנן מחשיב את מקום ישיבת האנשים כחלק מהסוכה, וצריך להיות היקף הסוכה עשרים וארבע אמות.

ואין להקשות, מדוע הצריך רבי יוחנן היקף כה גדול, שאמנם **עיגולא דנפיק מגו ריבועא רבעא**, כאשר הריבוע מקיף את העיגול, היקפו של הריבוע גדול מהיקף העיגול רק רבע.

ב-ח אבל **ריבועא**, **דנפיק מגו עיגולא**, כאשר העיגול מקיף את הריבוע, היקפו יתר על היקף הריבוע **בפלגא**, בחצי מהיקף הריבוע. ואם היקף הריבוע של ארבע אמות הוא שש עשרה אמות, ממילא היקף העיגול יתר עליו

פסולה היא מדאורייתא, משום "תעשה ולא מן העשוי". שכך דרשו, "חג הסוכות תעשה", עשה סוכה לשם צל, ולא מן העשוי לבית או לאוצר. וכתב הב"ח [סימן תרלה]: לדעת רש"י, שאינו פוסל סוכה זו רק מדרבנן, כל שסיכך את הסוכה כדרך סוכה המסוככת לצל, אפילו היתה

125. וצריך עיון, איך טעו דייני קיסרי בחישובם? וראה תוספות ד"ה ריבועא.

126. דעת רש"י שהסוכה הפנימית פסולה רק מדרבנן. אבל הר"ן והריטב"א נקטו, שהיות וסוכה זו משמשת לדירה בכל ימות השנה

והחיצונית, כשרה לקיים בה מצות סוכה, לפי שאינו דר בה כל ימות השנה, וניכר הדבר שיושב הוא בתוכה לשם מצות סוכה.

ופטורה היא מן המזוזה בכל ימות השנה, ואפילו בחג הסוכות. הואיל ואינה משמשת למגורים, אלא לכניסה ויציאה, והכנסת תגרים.

ומקשה הגמרא: ואמאי פטורה הסוכה החיצונית מן המזוזה, תהוי הסוכה החיצונית כבית שער לסוכה הפנימית, ותתחייב אף היא במזוזה?¹²⁷

[בית שער, הוא בית קטן הנעשה בפתח החצר, ויושב שם שומר הפתח, וקיימא לן שבית שער נחשב כחלק מן הבית, וחייב במזוזה מדרבנן].⁽¹²⁷⁾

ומתרצת הגמרא: משום דסוכת היוצרים הפנימית והחיצונית, לא קביע⁽¹²⁸⁾ אינן עשויות כמבנה קבוע, אין הסוכה הפנימית

חשובה דיה, שתהיה החיצונית טפילה לה כבית שער.

תנו רבנן: סוכת גנב"ך, שהן ראשי תיבות:

סוכת גוים, העשויה לדור בה בימות החמה, וכן סוכת נשים, סוכת בהמה, סוכת כותים, שאינם בני מצות סוכה.

וכן סוכה "מכל מקום", היינו, אפילו סוכה הפחותה מאלו, שכל חסרונן הוא רק שלא נעשו לצורך אדם המחוייב במצות סוכה, [ולהלן יתבאר מה היא], אף היא כשרה, ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה.

מאי כהלכתה? אילו דינים מצריך התנא כאן להכשר הסכך, מעבר לדינים הידועים לנו, כגון, צילתה מרובה מחמתה, וסכך העשוי מפסולת גורן ויקב.

מבאר הגמרא: אמר רב חסדא: כוונת התנא

דעתו בעת עשייתה לשם דירה, הסוכה כשרה. אבל המגן אברהם למד, כי גם לדעת רש"י סוכה העשויה לדירה פסולה מדאורייתא, ומה שכתב בטעם פסול הסוכה הפנימית "דלא מינכרא מילתא", ומשמע שהיא פסולה רק מדרבנן משום מראית העין, הוא משום שסוכת היוצרים אינה נעשית לדירה אלא לצל, ולכן כשרה היא מדאורייתא, ומכל מקום, מדרבנן היא פסולה, כיון שדר בה בכל ימות השנה ולא ניכר הדבר שעשאה לצל. ותירץ בזה סתירת דברי רש"י, שכתב בדף יד א ד"ה רבי מאיר, שסוכה העשויה לצל כל השנה, פסולה מן התורה. [ומדברי רש"י למדנו, שאפילו סוכה שלא נעשתה לדירה, אם לא ניכר שנעשתה לסוכה, וכגון שנעשתה לצניעות וכדומה, פסולה

היא מדרבנן, ולהלן נרחיב בזה אי"ה].

127. זו דעת רש"י ותוספות ד"ה ותהוי. אבל הרי"ף והרמב"ם מחייבים בית שער במזוזה מדאורייתא.

128. כך פירשו רש"י והראב"ד [הלכות מזוזה פרק ו הלכה ט]. אבל הרמב"ם שם כתב: "החיצונית פטורה מן המזוזה, לפי שאינה קבועה". ומבואר בדבריו, שדוקא החיצונית שאינה משמשת כדירה קבועה פטורה מן המזוזה, אבל הפנימית חייבת. וראה כסף משנה שם.

ובביאור מחלוקתם כתב הראשון לציון, שרש"י פירש "לא קביע", שאין הבנין קבוע

דתנו רבנן: סוכת רקב"ש;

סוכת רועיב, שעושים סוכה בשדות המרעה, להגן עליהם מפני החום.

סוכת קייציב, שומרי קציעות [תאנים השטוחות ליבוש על פני השדה], שעשו סוכה לשבת בתוכה מפני החום.

סוכת בורגנין סוכת שומרי העיר,

סוכת שומרי פירות,

סוכה "מכל מקום", כלומר, אפילו סוכה פחותה מאלו, שסוכות אלו, הגם שלא נעשו לשם חג, אבל נעשו על ידי ישראלים המחוייבים במצות סוכה, הרי היא **כשרה**,

היא לומר, שתהיה הסוכה מסוככת בהרבה סכך, והוא כדי שיהיה ניכר הדבר **שעשאה** מתחילה לשם **צל סוכה**,⁽¹²⁹⁾ ולא לצניעות גרידא.⁽¹³⁰⁾ שאם היה עושה סוכה זו לצניעות גרידא, לא היה טורח לסככה בהרבה סכך.

וללמדך בא, שעל אף שאין צורך לעשות סוכה לשם מצות החג, מכל מקום צריך לעשותה לשם צל, משום שמהות הסכך הוא להגן מחום השמש.

עתה דנה הגמרא "סוכה מכל מקום" שאמר התנא, **לא תויי מאי אתא?**

ומבאר הגמרא: אתא, **לא תויי סוכת רקב"ש** [שהן ראשי תיבות של כמה מיני סוכות].

וחזק דיו, ועל כן לדבריו אין הבדל בזה בין הסוכה הפנימית לחיצונה. אבל הרמב"ם למד, ד"לא קביע" היינו, שלעיתים סותר את הסוכה החיצונה, ומשאיר רק את הפנימית.

והוסיף עוד, דהואיל ולדעת הרמב"ם בית שער של בית המחוייב במזווה חייב אף הוא במזווה מדאורייתא, אם היתה הסוכה הפנימית חייבת במזווה, לא היה אפשר להקל בבית שער שלה מחמת שאינו קבוע. ולכן מפרש הרמב"ם, שהסוכה החיצונה אינה נחשבת אפילו כבית שער, היות והוא נוהג לסותרה מפעם לפעם. אבל לדעת רש"י, שכל חיוב בית שער אינו אלא מדרבנן, הקילו בבית שער שלה אם אינו קבוע.

129. והקשה הערוך לנר: עדיין יש להקשות, איזה דין חידש התנא, הרי בפשטות שיעור הסיכוך הנצרך לסוכה זו כדי שתהיה ניכרת עשייתה לצל, הוא שיהיה צילתה מרובה מחמתה, והלכה זו שיהיה הסכך צילתו מרובה

מחמתו, הרי כבר ידענו בלאו הכי, ואם כן קושית הגמרא "מאי כהלכתה" עדיין בעינה עומדת?!

ומתרץ הערוך לנר, שהחידוש הוא כאשר היתה הסוכה חמתה מרובה מצילתה, ומוכח שלא נעשה הסכך מתחילה לצל, שאז אפילו יוסיף עליה עוד סכך, עד שיהיה צילתה מרובה מחמתה, לא יועיל, כיון שסכך זה שלא נעשה לשם צל דינו כסכך פסול, וצריך שיהיה הסכך הכשר הנוסף רבה עליו ומבטלו, [כמבואר להלן ט ב].

130. כך פירש רש"י. וזהו לשיטתו, שסוכת היוצרים פסולה אפילו שלא נעשתה לשם דירה, היות ודר בה כל השנה, ולא ניכר הדבר שיושב בה לשם סוכה. אבל הר"ן כתב, סוכה העשויה כהלכתה היינו, שלא עשאה לשם בית או אוצר. וזהו לשיטתו, שפירש דסוכת היוצרים פסולה הואיל ועשאה לשם בית, ולא לשם צל. ולדעת

ובלבד שתהא מסוככת כהלכתה. (131)

וגם כאן דנה הגמרא, מאי כהלכתה? מה בא התנא לרבות?

ומבאר הגמרא: אמר רב חסדא: והוא שעשאה לצל סוכה. [וכמו שתירצה הגמרא לעיל].

ומה שאמר התנא "סוכה מכל מקום", לאתויי מאי אתא?

מבאר הגמרא: אתא לאתויי סוכת גנב"ך, שהיא גרועה יותר מסוכת קרב"ש, מטעם שיתבאר להלן, ולמרות זאת היא כשרה.

ומבאר עתה הגמרא במה חלוקות שתי הברייתות:

האי תנא, התנא של הברייתא הראשונה, דסוכת גנב"ך — אלימא ליה, להכשיר את סוכת גנב"ך יותר מסוכת קרב"ש, משום דקביעי, שעשויות למשך זמן רב. מה שאין כן סוכת קרב"ש, שאינה עשויה אלא לזמן קצר, כיון שאינם רועים בהמותיהם תמיד באותו מקום, והיה מקום לומר שאין היא חשובה דירה כלל. ולכן קא תנא "סוכה מכל מקום", לאתויי קרב"ש, שהן סוכות פחותות יותר, משום דלא קביעי.

והאי תנא, התנא של הברייתא השניה, דסוכת קרב"ש — אלימא ליה להכשיר את סוכת קרב"ש יותר מסוכת גנב"ך, מפני שהעושין אותה בני חיובא נינהו, (132) שעשאוה יהודים המחוייבים במצות סוכה, ולכן תנא "סוכה מכל מקום", שהיא פחותה יותר, לאתויי סוכת גנב"ך, שהעושין אותה לא בני חיובא נינהו ומכל מקום היא כשרה.

מתניתין:

במשנה שלפנינו נחלקו התנאים, האם צריך שתהיה הסוכה עשויה לשם חג, או די בסוכה שעשאה לשם צל.

סוכה ישנה, שעשאה להגן מפני החמה בימות הקיץ, ולא עשאה לשם חג, בית שמאי פוסלין, היות ולשיטתם צריך לעשות את הסוכה בכוונה תחילה לשם חג.

ובית הלל מכשירין, ולא הצריכו שיעשה את סוכתו לשם חג דוקא, אלא כל שעשאה לשם צל, הרי היא כשרה, ולהלן יתבאר טעמם. (133)

ודאי לא ניכר שיושב בהם לשם מצות סוכה.

132. "סוכת בהמה", פירוש, שעשאה אדם לצורך בהמה [לבוש סימן תרל"ה]. ובספר גיליוני הש"ס כתב, שמדובר בסוכה הנעשית על ידי בהמה, והוכיח כן מתשובת הרשב"א חלק ג סימן רנט.

133. וכתבו התוספות [ד"ה סוכה, על פי

רבינו תם [הובא ברא"ש סימן יב], סוכה העשויה "כהלכתה", היינו, שלא נתן עליה סיכוך הרבה עד שאין הגשמים נכנסים לתוכה.

131. כתב הערוך לנר: נראה לומר, שרבי מאיר הפוסל סוכת היוצרים חולק על הברייתא האלו, שהרי לפי דבריו, כל שאין ניכר הדבר שיושב בה לשם מצות סוכה, הרי היא פסולה, [לפי ביאורו של רש"י שם], וסוכת גנב"ך ורקב"ש,